

PERSEPECTIVE ALE INTEGRĂRII ȘI ADAPTĂRII IMIGRANȚILOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA

PROSPECTS FOR INTEGRATION AND ADAPTATION OF IMMIGRANTS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Ina FILIPOV,

Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul

E-mail: inafilipov@gmail.com

Rezumat. *Cunoașterea proceselor migraționale caracteristice Republicii Moldova necesită o abordare complexă având în vedere inclusiv cele două forme ale migrației - emigrarea și imigrarea. Deși țara noastră și-a format o tradiție a emigrării, totuși, contextul migrațional actual necesită și o abordare a aspectelor imigraționale corelate cu problemele de integrare și adaptare a imigranților. Astfel, ne propunem o analiză a situației imigranților găzduiți de Republica Moldova, precum și înțelegerea esenței integrării acestora în societatea noastră din perspectiva politicilor existente.*

Cuvinte cheie: *processe migraționale, emigrare, imigrare, imigranți, integrarea socială a imigranților*

CZU: 314.7(478)

Summary. *Knowledge of specific Moldovan migration processes requires a comprehensive approach including consideration of the two forms of migration - emigration and immigration. Although our country has formed a tradition of emigration, however, the current migration context also requires an approach to immigration issues, related to the problems of integration and adaptation of immigrants. Thus, we propose an analysis of the situation of immigrants hosted by the Republic of Moldova, as well as understanding the essence of their integration in our society from the perspective of the existing policies.*

Key words: *migration processes, emigration, immigration, immigrants, social integration of immigrants.*

UDC: 314.7(478)

În ultimele decenii Republica Moldova, alături de alte state, este implicată activ în procesele migraționale internaționale. Acestea au determinat o valorificare mai intensă a efectelelor migrației înscriindu-le în diverse politici și strategii de gestionare și dezvoltare. Astfel, migrația apare în ultimii ani ca o provocare de natură politică confruntată cu probleme precum integrarea, deplasarea, securitatea migrației și gestionarea frontierelor. În 2015, se estimează că la nivel mondial au existat 244 de milioane de migranți internaționali (3,3% din populația lumii) - o creștere de la aproximativ 155 milioane de oameni față de 2000 (2,8% din populația lumii). Este important să fie înțeleasă migrația internațională și diversele manifestări ale acesteia pentru a aborda eficient dinamica migrației în evoluție, precum și contabilizarea adecvată a nevoilor

complexe ale migranților. Factorii care stau la baza migrației sunt numeroși, care au legătură cu prosperitatea economică, inegalitatea, demografia, violența și conflictele și schimbările de mediu (*World Migration Report*, 2018).

În tot acest context al migrației internaționale, Republica Moldova se manifestă ca o țară cu pronunțată experiență de emigrare. Tendința moldovenilor de plecare peste hotarele țării rămâne actuală. Dar așa cum procesele migraționale implică emigrarea și imigrarea, există cetățeni care aleg să fie găzduiți de țara noastră. Despre asta vorbesc datele oficiale prezentate de instituțiile de resort. Astfel, potrivit *Informației despre numărul străinilor documentați cu permise de ședere în Republica Moldova la data de 30.06.2019* prezentată de Biroul Migrație și Azil, numărul străinilor documentați în Republica Moldova cu permise de ședere valabile la data respectivă a constituit cca 19,5 mii persoane, din care: 7,7 mii străini dețineau permise de ședere permanentă și cca 11,8 mii – permise de ședere provizorie, din cca 113 state. Cei mai mulți dintre străini sunt din Ucraina – 5411, Federația Rusă – 4487, Israel – 2068, România – 990, Turcia – 1065, Italia – 447, India – 441, etc.

De asemenea, conform datelor statistice deținute de Biroul Migrație și Azil pentru străini, în perioada anului 2018 a fost acordat și prelungit dreptul de ședere provizorie la 7321 de străini, numărul acestora fiind în creștere cu 7% față de anul 2017 (6858 persoane). De aici denotă creșterea numărului de străini pentru participarea la activități de integrare. Pe parcursul anului 2018 au fost informați/consiliați 560 de străini.

În activități de integrare au fost incluși titulari ai dreptului de ședere pentru reîntregirea familiei (China, Federația Rusă, Ucraina, Uzbekistan, Surinam, Libia, Turcia), titulari ai dreptului de ședere în alte scopuri (Elveția), titulari ai dreptului de ședere permanent (Ucraina), apatrizi recunoscuți și beneficiari de protecție umanitară (Afganistan, Azerbaidjan, Siria). La sesiunile de acomodare socio-culturală au participat străini, titulari ai unui drept de ședere și beneficiari de protecție internațională, originari din țări precum: Afganistan, Liban, Federația Rusă, Irak, Kîrgîzstan, Siria, Surinam, Yemen (Plan de acțiuni, 2019).

Din datele respective, înțelegem că migrația necesită o abordare separată referitor la imigrația în Republica Moldova, precum și la capacitatea de inserție a imigranților manifestată printr-o preocupare instituțională și legală din partea statului. Din această perspectivă, am considerat oportună analiza și aprecierea situației imigranților în context național prin prisma oportunităților de a se integra în societatea noastră. Astfel, se impune cercetarea complexă a tuturor aspectelor integrării cu indicarea tuturor dimensiunilor sau doemniilor existente. Aceasta va contribui la înțelegerea concepției și viziunilor politicilor de integrare a imigranților. Dar nu înainte de a cunoaște și înțelege conceptul de integrare, esența și conținutul acestuia.

Așadar, cercetătorul rus V.S. Malahov consideră că integrarea imigranților din perspectivă conceptuală exprimă, includerea acestora în societatea gazdă cu acces la toate instituțiile sociale. Un sinonim pentru noțiunea de integrare ar fi noțiunea de „încorporare socială”, iar antonim – „excluderea socială” (V.S. Malahov, 2014: 5). În același timp, integrarea nu trebuie confundată cu asimilarea, care, mai curând exprimă identificarea noilor veniți cu populația gazdă. Însă, perspectiva asimilării, în majoritatea cazurilor este un proces foarte dificil, deoarece eliminarea completă a diferențelor culturale este puțin probabilă, chiar dacă dorința vine atât din partea populației de origine, cât și a celor veniți.

Cercetătorii ruși V. Ionțev și I. Ivahniuk consideră integrarea un proces dublu orientat spre asimilarea și adaptarea migranților în societatea care primește, contribuind la dezvoltarea economică și demografică. Aici este vorba nu doar de atitudinea societății gazdă față de migranți, dar și de dorința acestora din urmă de a se integra în societatea respectivă. Încălcarea acestei duplicități, face imposibilă integrarea deplină a migranților în societatea care-i primește (V. Ionțev și I. Ivahniuk, 2013: 20)

Într-un studiu referitor la integrarea străinilor în societatea românească (Iris Alexe, Bogdan Paunescu, 2011: 35), integrarea este privită ca rezultatul unui raport dinamic între dimensiunea colectivă transpusă în așteptările, normele sociale caracteristice societății în ansamblul său și dimensiunea individuală, adică îndeplinirea criteriilor sau standardelor considerate „normale” în acea societate (de exemplu, respectarea legii, loc de muncă, să vorbești limba respectivă etc.), adică să aderi la valorile, credințele împărtășite în acea colectivitate (să aderi la cultura membrilor ei). Considerăm corectă aprecierea procesului concret de integrare ca fiind unul absolut individual, contrar așteptărilor societății și dimensiunii colective reflectată în politica de integrare.

Potrivit unui studiu asupra situației integrării imigranților și familiilor lor (*Settling In 2018: Indicators of Immigrant Integration*:121) integrarea imigranților este condiționată de implicarea activă în societatea țării gazdă cu implicații puternice pentru bunăstarea acestora. Imigranții pot deveni o parte integrantă a noii lor țări doar dacă se fac auziți, se interesează de modul în care funcționează societatea lor gazdă și participă la deciziile care îi vizează viitorul, toate acestea fiind chiar obiectivele integrării.

Un al factor important al integrării este considerată natura relației dintre societatea gazdă și populația imigrantă. Respectiv, contează foarte mult o coeziunea socială puternică, în caz contrar, imigranților le va fi mai greu să se încadreze.

Prin urmare, sunt analizate două elemente fundamentale ale implicării civice a imigranților: dobândirea cetățeniei și participarea la alegeri. Deși nu marchează neapărat sfârșitul procesului de integrare, obținerea naționalității țării

gazdă reprezintă cu siguranță un pas cheie în acest proces. Din punctul de vedere al țării gazdă, conferirea naționalității unui imigrant este, de asemenea, o modalitate de a-l întâmpina în comunitatea aleasă. Un drept fundamental al cetățenilor este dreptul la vot. Participarea la alegeri este apreciată ca fiind un element esențial al integrării - dorința de a influența societatea implicându-se în alegerea celor care o guvernează.

De asemenea, la analiza indicatorilor integrării sunt vizati: gradul de acceptare a imigranților de țara gazdă; atitudinile imigranților - în comparație cu cele ale nativilor - față de egalitatea de gen; măsura în care imigranții se simt parte a societății gazdă sau sentimentul de apartenență al acestora; percepția discriminării imigranților pe motive de etnie, rasă sau naționalitate; și, în sfârșit, satisfacția generală a vieții sau măsura în care imigranții sunt mulțumiți de viața lor în societatea gazdă.

Într-o importantă selecție de termeni și concepte referitor la mobilitatea oamenilor (Meyer, A., & Witkamp, A. 2009 (Versiunea în limba română: Monica Șerban): p.33), pentru explicarea termenului de *integrare socială* se fac mențiuni referitor la Summitul ONU pentru Dezvoltare Socială din 1995 unde se înaintează ideea unei „societăți incluzive care trebuie să se bazeze pe respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, a diversității culturale și religioase, a justiției sociale și a nevoilor speciale ale grupurilor vulnerabile și dezavantajate, pe participarea democratică și respectarea legii”. Astfel, integrării sociale îi revine un rol important, scopul acesteia fiind de „a crea o societate pentru toți, în care fiecare individ, cu drepturi și responsabilități, joacă un rol activ. În acest context, considerăm că integrarea cu succes a migranților în societatea gazdă poate avea loc numai acolo unde este asigurată egalitatea tuturor înaintea legii.

În sublinierea acestei idei este important principiul potrivit căruia „orice persoană se bucură de drepturile universale ale omului, chiar dacă se află în afara jurisdicției statului al cărui cetățean este”, principiu ce se regăsește în cele mai relevante tratate privind drepturile omului. Din conținutul acestuia rezultă că „statul”, ca parte a tratatelor internaționale privind drepturile omului, este principala entitate responsabilă să asigure respectarea drepturilor omului, inclusiv față de persoane care se află pe teritoriul său dar nu sunt cetățeni ai statului respectiv (Drepturile migranților. Un manual pentru Republica Moldova, 2015: p. 35-38).

Dacă migranții nu vor avea acces la drepturile omului, vor fi compromise șansele acestora de a se încadra în noul lor mediu, precum și posibilitatea de a contribui la dezvoltarea societăților în care trăiesc sau cu care sunt conectate, dar și capacitatea de a se integra în mod eficient. Protecția drepturilor omului este importantă în vederea promovării incluziunii sociale și a integrării migranților, ceea ce le va permite să ducă o viață productivă din punct de vedere economic,

dar și cultural și social.

Într-o altă idee, integrarea presupune momentul când imigrantul are posibilități și șanse egale în țara de destinație, fără însușirea obligatorie a culturii și stilului de viață. Accentul în concepția integrării depășește necesitatea valorificării elementelor culturale dominante în societate, prioritate având angajamentele pentru obiectivele civice comune și valorile politice. Astfel, susținem ideea ce privește integrarea ca pe o identitate culturală asociate unei construcții sociale instabile, care apare prin interacțiunea diferitelor grupuri culturale din societate, cea mai acceptabilă opțiune fiind formarea unui „obiect cultural și de comunicare nou” ca urmare a contopirii diferitelor identități (Constant A., Zimmermann K.F, 2008: 4) .

Prin urmare, în problemele de integrare a imigranților, pe lângă cele socio-culturale, se remarcă un alt nivel, cel politic. La acest nivel, integrarea este definită printr-un ansamblu de măsuri și practici administrative al căror scop este încadrarea imigranților în instituțiile societății recipiente (V. Malahov, 2015: 46). Din această perspectivă, constatăm că rolul central în procesul integrării revine statului ca instituție principală a sistemului politic: având puteri și resurse semnificative pentru a evalua volumul și compoziția fluxurilor de migrație, asumându-și, astfel, sarcina de a gestiona integrarea. Această misiune separată a statului, impune elaborarea și dezvoltarea unui set de măsuri, constituirea unor structuri speciale și o bază legislativă care să fundamenteze politicile publice în domeniul integrării imigranților.

În acest context, considerăm că politicile de integrare reprezintă un set de măsuri destinate promovării proceselor de integrare socială a imigranților. Acestea, pe de o parte, constituie obligații formale pentru migranți, iar pe de altă parte, constituie asistență instituționalizată pentru îndeplinirea lor. Politicile actuale de migrație din țările europene se concentrează pe integrarea imigranților în societatea majoritară, care se bazează pe domenii separate importante (inclusiv dimensiunea lingvistică și principiile liberal-democratice), cu respectarea diferențelor de identitate culturală și religioase. Politicile de integrare, promovate separat de fiecare stat, au determinat formularea unei abordări de ansamblu (inclusiv legislație) față de imigranți și integrarea acestora. Astfel, în ultimii ani se observă o creștere a voinței politice de accepta integrarea nu doar la nivel național, ci și la nivel european (R. Trbola, M. Rákoczyová, 2011: 84).

Potrivit opiniei lui D. Vaculovschi (D. Vaculovschi. 2017: 197), politica integrării, în funcție de țară, poate să comporte caracteristici diverse, de la multiculturalism până la asimilarea totală. Multiculturalismul poate fi definit drept fenomen al vieții sociale care constă în coexistența, în cadrul unei societăți, a mai multor culturi. Asimilarea este total opusă multiculturalismului. În procesul asimilării, persoana provenită din minoritatea migranților trebuie să se contopească integral cu cultura țării de destinație în sensul obținerii cetățeniei,

cunoașterii limbii, atitudinii față de anturajul său și autoidentificării. Persoana se va considera, în primul rând, cetățean al țării de destinație și doar în al doilea rând va recunoaște originea sa etnică. Persoana asimilată completamente nu mai dorește să se asocieze cu originea sa, decât în cazurile când vorbește despre istoria familiei sale. Însuși procesul de asimilare poate dura două sau chiar trei generații, iar la sfârșitul lui nu mai sunt vizibile diferențele dintre nou-veniți și copiii lor, pe de o parte, și societatea-gazdă, pe de altă parte, poate doar în privința numelui și a înfățișării (culoarea pielii etc.). Din punctul de vedere al politicii de stat, asimilare înseamnă refuzul de a recunoaște existența minorităților și a diferențelor dintre ele. Această politică consideră integrarea o responsabilitate exclusiv a migrantului.

În această ordine de idei, își face loc spre abordare un important concept, cel de multiculturalism. Multiculturalismul se referă la situații în care persoanele care dețin obiceiuri diferite, tradiții, limbi și/sau religii convețuiesc în același spațiu social, dorind să mențină aspectele relevante ale propriei lor diferențe și să o aibă recunoaștere din partea publicului (Enzo Colombo, 2014). De obicei, conceptul determină o evaluare pozitivă a diversității culturale și angajamentul instituțional față de conservarea acesteia.

Multiculturalismul își are specificul său pentru diferite grupuri, inclusiv pentru imigranți. Cu toate acestea, vizează aceleași probleme relevante:

- Să promoveze o incluziune mai democratică, oferind acces și participare egală pentru toți membrii societății;

- Să depășească relațiile anterioare și nedemocratice de dominare și excludere, afirmate la nivelul grupului dominant, care își impun propriile reguli și idei, prezentându-le drept „naturale” și „universale”;

- Să participe la dezbaterile privind „regulile jocului” și să aibă un cuvânt de spus pentru a construi o societate mai echitabilă și mai egală;

- Să fie recunoscute și acceptate în mod adecvat diferențele culturale, stereotipurile și prejudecățile care descriu grupurile minoritare;

- Să fie recunoscut dreptul de a fi diferit, respectarea convingerilor religioase diferite, identificarea multiplă și cetățenia multiplă fără discriminare;

- Să acorde importanță „culturii”, „grupurilor culturale” și „drepturilor culturale”, nerezumându-se doar la drepturile individuale.

În cele din urmă, suntem de acord cu opinia potrivit căreia integrarea este de natură multidimensională și evidențiază următoarele (Petrov A., 2014: 75):

- 1) Integrarea este un proces ce implică acceptarea cetățenilor străini atât individual cât și în cadrul unui grup;

- 2) Responsabilitatea pentru integrare aparține imigranților, guvernului, diferitor instituții naționale, precum și populației rezidente;

- 3) Societatea gazdă trebuie să se asigure că drepturile formale ale imigranților sunt stabilite astfel încât individul (migrantul) să aibă posibilitatea

de a participa la viața economică, socială, culturală și civilă;

4) Imigranții, la rândul lor, participă la procesele de adaptare prin acceptarea necondiționată a normelor și valorilor fundamentale ale comunității gazdă, păstrând în același timp propria identitate.

Politica de integrare include atât integrarea în sine, cât și adaptarea, care se referă la înțelegerea și acceptarea de către migranți a tradițiilor, normelor de comportament și a caracteristicilor culturale ale țării gazdă, care nu presupun, neapărat, o înțelegere și acceptare a culturii migranților din partea populației ce-i gazduiește.

Cât privește experiența Republicii Moldova în acest domeniu considerăm important statutul de membru al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) ce a impus aderarea la implementarea angajamentelor acesteia, inclusiv în domeniul integrării migranților. Astfel, au fost adoptate o serie de acte importante, circumscrise politicilor de integrare a migranților, s-a interveit și asupra cadrului instituțional, capabil să implementeze angajamentele asumate. În rezultat, Studiul MIPEX (Indicelui Politicilor de Integrare a Migranților) este aplicabil și pentru țara noastră. Acesta este un instrument ce poate fi utilizat de către autorități pentru a identifica și avansa problemele relevante în ceea ce privește integrarea migranților, cu scopul de a progresa și mai mult în îndeplinirea angajamentelor OSCE conexe. Studiul identifică problemele-cheie legate de integrarea migranților, precum mobilitatea pe piața muncii, reîntregirea familiei sau măsurile împotriva discriminării. Rezultatele studiului permit, de asemenea, autorităților să monitorizeze și să evalueze progresul realizat în privința integrării migranților, pe viitor (MIPEX, 2015).

MIPEX contribuie la îmbunătățirea cadrului juridic ce se referă la imigranți și la politicile de integrare a acestora. Elaborarea și implementarea acestora își aduce aportul său la bunăstarea unei țări, în măsura în care imigranții vor avea acces egal la angajare și educație, vor trăi în siguranță cu familiile lor, vor deveni cetățeni activi și vor fi protejați împotriva discriminării. În această ordine de idei, MIPEX identifică cele mai înalte standarde europene și internaționale ce au ca scop dobândirea egalității în drepturi, responsabilități și șanse pentru toți rezidenții, indiferent de domeniul de politică, adică, mobilitatea pe piața muncii, reîntregirea familiei, educație, sănătate, participare politică, rezidență pe termen lung, acces la cetățenie și anti-discriminare.

Tabel nr. 1. Domenii și indicatori de integrare a imigranților

Nr. Ord.	Domenii de integrare	Indicatorii integrării http://www.mipex.eu/key-findings
I.	MOBILITATEA PE PIAȚA MUNCII	- Accesul la ocuparea unui loc de muncă; - Accesul la servicii publice pentru ocuparea forței de muncă; - Educație și formare profesională;

		<ul style="list-style-type: none"> - Recunoașterea calificărilor; - Accesul la sindicate și asigurări sociale; - Condiții de lucru, etc.
II.	REUNIFICAREA FAMILIALĂ	<ul style="list-style-type: none"> - Durata și documentele luate în considerare; - Copii minori și rude dependente; - Condiții de integrare la sosire; - Situația locativă; - Circumstanțe personale luate în considerare; - Ajutoare sociale, etc.
III.	EDUCAȚIE	<ul style="list-style-type: none"> - Acces la toate tipurile de educației; - Educația obligatorie ca drept legal; - Evaluarea cunoștințelor dobândite anterior; - Accesul la formarea profesională; - Consiliere și îndrumare - Susținere în limba de predare - Situația educațională a elevilor migranți; - Culturile imigranților; - Modificarea programelor pentru a reflecta diversitatea; Adaptarea la viața cotidiană, etc.
IV.	PARTICIPAREA POLITICĂ	<ul style="list-style-type: none"> - Drepturile electorale; - Dreptul de vot în alegerile naționale și locale; - Dreptul de a candida în alegerile locale; - Libertăți politice; - Dreptul la asociere; - Partide politice; - Crearea de mijloace de comunicare, etc.
V.	REZIDENȚA PE TERMEN LUNG	<ul style="list-style-type: none"> - Timpul necesar de ședere și documentele luate în considerare; - Condiții pentru dobândirea statutului; - Condiții referitoare la limbă și integrare; - Durata procedurii; - Motive pentru respingere, retragere sau refuz; - Circumstanțele personale luate în considerare înainte de expulzare; - Drepturi asociate statutului, etc.
VI.	ACCESUL LA CETĂȚENIE	<ul style="list-style-type: none"> - Perioada de rezidență pentru imigranții din prima generație; - Cetățenia ca drept dobândit la naștere pentru a doua generație de imigranți; - Pentru a treia generație de imigranți; - Condiții de dobândire; - Protecții legale; - Motive pentru retragere; - Limite de timp pentru retragere; - Apatridia; - Dubla cetățenie, etc.
VII.	SĂNĂTĂTATE	<ul style="list-style-type: none"> - Accesul la servicii în domeniul sănătății; - Asigurare medicală; - Servicii medicale echitabile, etc

VIII	ANTI-DISCRIMINAREA	<ul style="list-style-type: none"> - Legislația anti-discriminare acoperă domeniul angajării și formării profesionale pe baza rasei și etniei, religiei și credinței, și naționalității; - Educație; - Protecția socială inclusiv asigurările sociale; - Accesul la și furnizarea de bunuri și servicii publice, inclusiv în domeniile sociale (locativ, sănătate, etc.) - Asistență din partea statului; - Acțiuni în justiție; - Politici de egalitate, etc.
-------------	---------------------------	---

Sursa: Tabel creat de autor în baza indicatorilor disponibili la www.mipex.eu

Potrivit Legii Nr. 274 din 27.12.2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova, integrarea reprezintă un proces de participare activă a străinilor care au obținut o formă de protecție sau un drept de ședere în Republica Moldova la viața economică, socială și culturală a societății moldovenești, prin care ei sunt împuterniciți să contribuie și să-și valorifice întreg potențialul ca membri ai acestei societăți, să-și realizeze drepturile și să-și îndeplinească obligațiile fără discriminare sau excluziune socială pentru propriul lor beneficiu și pentru beneficiul statului.

De asemenea, Legea prevede tipurile activităților de integrare a străinilor care trebuie să fie asigurate de autoritățile administrației publice centrale de specialitate și autoritățile administrației publice locale, respectiv:

- a) sesiuni de acomodare socioculturală (instruiri privind valorile și tradițiile naționale, sistemul de organizare politico-administrativă a Republicii Moldova);
- b) cursuri de studiere a limbii de stat;
- c) informare și consiliere privind modalitățile de acces la piața forței de muncă, la serviciile medicale și la măsurile de protecție socială;
- d) servicii de orientare și formare profesională în vederea facilitării integrării economice, în corelare cu capacitățile și necesitățile pieței forței de muncă a Republicii Moldova.

Considerăm adoptarea Legii menționate un pas foarte important în realizarea obiectivelor integraționale, cu următoarea justificare:

- realizarea de către străini a drepturilor prevăzute de Constituția Republicii Moldova;
- asumarea responsabilităților pentru integrarea străinilor;
- delimitarea competențelor autorităților statului în procesul și etapele de integrare a străinilor;
- crearea și implementarea programelor de integrare, organizate și gestionate de către autoritățile statului cu atribuții specifice în domeniu (de nivel central și local);

- implicarea activă a societății civile, inclusiv diaspora;
- asigurarea accesului pentru străini la studierea limbii de stat;
- familiarizarea și acomodarea culturală a străinilor cu valorile și tradițiile moldave și sistemul de organizare politico-administrativ al Republicii Moldova;

- facilitarea accesului la sistemul național de educație;
- crearea condițiilor pentru acces pe piața forței de muncă;
- asigurarea accesului la sistemul național de servicii medicale;
- asigurarea măsurilor de protecție și securitate socială;
- dezvoltarea orientării profesionale în scopul facilitării integrării economice;

- crearea oportunităților pentru obținerea independenței financiare;
- asigurarea și facilitarea procesului de naturalizare.

Un rol important îl are și *Strategia națională în domeniul migrației și azilului (2011-2020)* nr. 655 din 08.09.2011 (Strategia, 2011) ce stabilește măsuri relevante în domeniul integrării, acestea fiind:

1) Corelarea principiilor și procedurilor de admitere și de documentare în Republica Moldova a străinilor (migranții economici – noneconomici) cu realitățile sociale și economice ale țării, folosind o abordare utilitaristă pentru țară și în modul care să asigure drepturile de bază ale imigranților.

2) Ajustarea reglementărilor naționale la Rezoluția Consiliului din 20 iunie 1994 privind limitarea admiterii resortisanților statelor terțe pe teritoriul statelor-membre pentru ocuparea forței de muncă și la Directiva Consiliului din 2004/114/CE din 13 decembrie 2004 privind condițiile de admisie a resortisanților țărilor terțe pentru studii, schimb de elevi, formare profesională neremunerată sau servicii de voluntariat și altele.

3) Diversificarea criteriilor de admitere a străinilor în scop de muncă, avînd ca bază prognoza necesității forței de muncă și prioritățile economiei naționale.

4) Identificarea și actualizarea periodică a statelor care prezintă potențial de migrație pentru Moldova și facilitarea imigrării resortisanților din aceste state în baza politicilor naționale și acordurilor bilaterale în domeniu.

5) Perfectarea mecanismelor de recunoaștere a competențelor și calificărilor profesionale ale străinilor în domeniile ce necesită personal calificat (lucrul cu utilaje complicate sau periculoase, chimie, explozibil etc.).

6) Promovarea proactivă de atragere a investițiilor străine prin politicile migraționiste.

7) Promovarea instituțiilor de învățămînt superior din Republica Moldova în scopul atragerii străinilor la studii.

8) Asigurarea faptului că libertatea de circulație a străinilor aflați în mod legal în Republica Moldova sau a apatrizilor nu este supusă unor restricții

nejustificate, inclusiv măsurilor de natură discriminatorie, bazate pe orice motiv, cum ar fi sex, rasă, culoare, origini etnice sau sociale, caracteristici genetice, starea de sănătate, limbă, religie sau convingeri, opinii politice sau orice alte opinii, apartenență la o minoritate națională, proprietate, naștere, handicap sau vîrstă.

9) Dezvoltarea registrelor informaționale interdepartamentale ce ar permite evidența drepturilor individuale ale străinilor în materie de securitate socială, accesul la serviciile medicale și sistemul de învățămînt, asistență socială ș.a.

10) Elaborarea programelor și procedurilor pentru migrații noneconomice, studenți, cercetători, alte categorii de migrații-artiști, voluntari, jurnaliști, sportivi etc., persoanele sosite cu scopul reunificării familiei etc., care trebuie să beneficieze de regim de intrare și ședere facilitat.

11) Promovarea unui climat de legalitate în admiterea și șederea străinilor în Republica Moldova prin sporirea gradului de informare a potențialilor migrații care doresc să vină în Republica Moldova pentru perioade de timp scurte (turism, afaceri, vizite private) sau de durată (muncă, studii, reîntregirea familiei).

Un alt instrument important al integrării străinilor în Republica Moldova este *Legea privind regimul străinilor în Republica Moldova* Nr. 200 din 16.07.2010, Monitorul Oficial Nr. 179-181 din 24.09.2010, care recunoaște și garantează străinilor aceleași drepturi și libertăți ca și cetățenilor Republicii Moldova. Astfel, *Legea* menționată recunoaște cetățenilor străini următoarele drepturi:

- 1) Dreptul la muncă și la protecția ei în conformitate cu legislația în vigoare și cu permisiunea organelor abilitate din domeniul ocupării forței de muncă;
- 2) Dreptul la odihnă și la ocrotirea sănătății;
- 3) Dreptul la asigurări sociale cu posibilitatea de a beneficia de indemnizații, pensii și alte tipuri de prestații de asigurări sociale;
- 4) Dreptul la domiciliere în Republica Moldova în baza actelor de identitate valabile și la o locuință la fel ca și cetățenii Republicii Moldova;
- 5) Dreptul la proprietate și dreptul de proprietate intelectuală;
- 6) Dreptul la educație cu acces la toate formele de învățămînt;
- 7) Dreptul la asociere cu excepția partidelor politice și a altor organizații social-politice;
- 8) Dreptul la libertatea conștiinței și a opiniei;
- 9) Dreptul la familie prevede dreptul de a se căsători și de a desface căsătoria cu cetățeni ai Republicii Moldova, cu alte persoane în conformitate cu legislația în vigoare. Ei se bucură de dreptul la familie și au îndatoriri în relațiile de familie;
- 10) Dreptul la inviolabilitatea persoanei și a locuinței;
- 11) Drepturi procedurale în cadrul procesului de judecată. Potrivit

acestui străinii, în conformitate cu legislația cu privire la Avocatul Poporului, pot adresa cereri Avocatului Poporului sau, după caz, Avocatului Poporului pentru drepturile copilului în cazurile încălcării, pe teritoriul Republicii Moldova, a drepturilor și intereselor lor legitime. De asemenea, străinilor li se garantează dreptul de a cere protecție la misiunea diplomatică a statului lor.

Din analiza normelor juridice din Republica Moldova înțelegem că acestea răspund provocărilor proceselor migraționale. Ele se concentrează în principal pe protejarea tuturor drepturilor tuturor străinilor. Autoritățile au adaptat normele la standardele internaționale asigurând securitate socială, egalitatea cu cetățenii țării gazdă în ceea ce privește condițiile de muncă și plată, o serie de garanții în domeniul relațiilor economice, sociale și culturale, dreptul la identitatea culturală.

Astfel, procesul de integrare al imigranților în Republica Moldova considerăm că se desfășoară pe patru dimensiuni:

1. Integrare economică (acces la piața muncii, ocuparea forței de muncă, acces la locuințe; cei mai importanți parametri de integrare sunt ocuparea forței de muncă și veniturile, adică nivelul salariilor angajaților, profiturile pentru cei care își organizează propriile întreprinderi mici);

2. Integrare juridică cu asigurarea accesului neîngrădit la justiție;

3. Integrarea socială (învățământ pe toate nivelurile, îngrijiri medicale de urgență și asigurări medicale, indemnizații sociale, etc. Excluderea din sistemul de protecție socială este un obstacol evident în calea integrării);

4. Integrare culturală (acces la studiul limbii, alte elemente ale culturii, capacitatea de a-și menține cultura, religia, obiceiurile).

De asemenea, constatăm că procesul integrării implică o latură birocratică și una socio-practică. Prima se referă la totalitatea eforturilor structurilor de putere care urmăresc să realizeze o politică adecvată în domeniul respectiv, iar a doua denotă procese obiective care au loc în societate, indiferent de voința autorităților. Aceasta înseamnă că nu e suficient angajamentul din partea decidenților, ci e nevoie și de o reacție pozitivă din partea societății capabilă să accepte cetățenii străini și să participe la integrarea și acomodarea acestora. Astfel că și politicile trebuie să fie orientate în această direcție.

În același timp, inițiativele de integrare trebuie să-și găsească reflecție și în politicile locale deoarece strategiile de integrare a imigranților necesită politici de integrare socială largi și trebuie să fie susținute de toți rezidenții din comunitatea primitoare. Aceste măsuri sunt necesare pentru ca inițiativele de integrare să aibă succes la nivel local și trebuie să abordeze condițiile locale și perspectivele economice în ideea creării unor condiții atractive și la nivelul colectivităților locale. O bună politică locală de imigrare și integrare va contribui cu siguranță la o mai bună integrare economică a imigranților nu doar la nivel de capitală, dar și în restul regiunilor (Roland Roth, 2012:12)

În acest context, suntem de acord cu ideea că încorporarea componentei migrației în politicile de dezvoltare locală trebuie să aibă în vedere experiența, cunoștințele și interesele migranților și ale familiilor acestora incluzându-le pe agenda de dezvoltare (*Ana Vasilache, Diane Bunyan, Gabriela Tejada, 2017: 12*). Aceasta poate necesita efectuarea unor modificări în strategii, obiective și acțiuni, astfel încât migranții și familiile acestora să poată, în mod sistematic, influența, participa și beneficia de procesele de dezvoltare. Însă acest proces trebuie să aibă în vedere următoarele:

- Administrația publică locală trebuie să înțeleagă și să fie conștientă de contextul migrației la nivel local, fapt care oferă o bază solidă pentru planificarea strategică în continuare.

- Viziunea și misiunea administrației publice locale ar trebui să includă bunăstarea și aspirațiile nu doar ale populației locale, dar și ale comunităților afectate de migrație (migranții și familiile acestora rămase în țară).

- La stabilirea politicilor de integrare, administrația publică locală trebuie să implementeze mecanisme participative bazate pe contextul și realitățile socio-economice locale.

- Migrația și dezvoltarea au efecte reciproce care pot fi pozitive și negative.

În concluzie, menționăm că libertatea mobilității persoanelor conduce la evidente schimbări ale structurii sociale a societății și intervine considerabil și asupra dimensiunilor socio-culturale. Astfel, cercetarea integrării trebuie să aibă în vedere indicatorii încadrării imigranților în toate sferele vieții societății primitoare. În lipsa unor indicatori clar definiți este dificilă elaborarea politicilor în acest domeniu. Sau, determinarea clară a unor indicatori ai integrării face posibilă aprecierea eficienței/ineficienței politicilor implementate.

Având în vedere că migrația (imigrarea) este un proces complex și multidimensional, este dificil efortul unei estimări clare a caracteristicilor acesteia, dar și a modului în care poate afecta diverse componente ale vieții societății care primește. De aceea, este necesar să se găsească echilibrul dintre componenta garantării drepturilor imigranților și interesele naționale și locale. Sau, autoritățile trebuie să aibă în vedere că integrarea migranților este expresia a două componente: ca proces și ca politici. Respectiv, integrarea ca proces este ceea ce se întâmplă imediat și neintenționat la nivelul societății, iar integrarea ca politici se manifestă prin rezultatul unor eforturi din partea statului exprimat printr-un cadru legal și un cadru instituțional care să asigure o gestionare corectă a efectelor generate de fenomenul (i)migrației.

Referințe bibliografice:

1. World Migration Report (2018): Publisher: International Organization for Migration. Disponibil pe: <https://www.iom.int/wmr/world-migration->

- report-2018
2. Notă informativă la *Planul de acțiuni pentru anii 2019-2020 privind integrarea străinilor în Republica Moldova*, (2019). Disponibil: <http://particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=6540>;
  3. Малахов, В. С. (2014). *Интеграция мигрантов: европейский опыт и перспективы России*: Рабочая тетрадь, Номер XII // Спецкнига, РСМД;
  4. Ионцев В., Ивахнюк И. (2013). *Модели интеграции мигрантов в современной России*. — Научно- исследовательский отчет КАРИМ — Восток RR 2013/12. Disponibil: http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/27871/CARIM-East_RR-2013-12.pdf?sequence=1
  5. Coordonatori Iris Alexe, Bogdan Paunescu (2011). *Studiu asupra fenomenului imigratiei în Romania. Integrarea strainilor în societatea româneasca* (Ediție electronica, 2011). Disponibil: http://soros.ro/ro/program_articol.php?articol=273
  6. OECD/EU (2018), *Settling In 2018: Indicators of Immigrant Integration*, OECD Publishing, Paris/European Union, Brussels. Disponibil pe: <https://ec.europa.eu/migrant-integration/librarydoc/settling-in-2018-indicators-of-immigrant-integration>
  7. Meyer, A., & Witkamp, A. (2009). *Oameni în mișcare: selecție de termeni și concepte* [ghid pentru jurnaliști, politicieni, profesori, studenți și pentru toți cei interesați de fenomenul migrației]. Versiunea în limba română: Monica Șerban. Alpha MDN, Buzău. Disponibil: <http://www.sergiubaltatescu.info/cursuri/cursuri-de-master/mobilitatea-resursei-umane/Oameni%20in%20miscare.pdf?attredirects=0&d=1>
  8. *Drepturile migraților. Un manual pentru Republica Moldova* (2015). Centrul Internațional pentru Dezvoltarea Politicilor Migraționale. Disponibil: https://www.bizlaw.md/wp-content/uploads/2017/01/Migrantsrights_RO_final
  9. Constant A., Zimmermann K.F. (2008). *Measuring Ethnic Identity and Its Impact on Economic Behavior* // Journal of the European Economic Association, № 6.
  10. Малахов В. (2015). *Интеграция мигрантов: концепции и практики*. Москва.: Фонд «Либеральная Миссия».
  11. R. Trbola, M. Rákoczyová, (2011). *Barriers to Integration of Immigrants and Integration Policy...*, Migracijske i etničke teme 27 (2011), 1: 77–104.
  12. Vaculovschi Dorin, (2017). *Migrație și dezvoltare: aspecte socio-economice*: Manual, OIM, Misiunea în Moldova. – Chișinău, 2017.
  13. Enzo Colombo, (2014). *Multiculturalism*, Sociopedia.isa, DOI:

- 10.1177/2056846014101.
14. Петров А.В, (2014). *Некоторые аспекты интеграции и адаптации иммигрантов в социокультурную среду столичного мегаполиса*. Вестник МГОУ. Серия «Философские науки» № 2, УДК 740.
  15. Studiu MIPEX (2015). (al Indicelui Politicilor de Integrare a Migranților) Elaborat de MPG (Migration Policy Group). Disponibil pe:
<https://www.osce.org/ro/odihr/201031?download=true>
  16. *Strategia națională în domeniul migrației și azilului (2011-2020)* nr. 655 din 08.09.2011 *Monitorul Oficial nr.152-155/726 din 16.09.2011*
  17. Roland Roth, (2012). *Rich and Happy: Good Local Initiatives for the Integration of Migrants, Practice to policy, Lessons from Local Leadership on Immigrant Integration*. Disponibil:
<http://citiesofmigration.ca/wp-content/uploads/2012/03/Practice-to-Policy.pdf>
  18. *Ana Vasilache, Diane Bunyan, Gabriela Tejada* (2017). *Ghid de Planificare Strategică Locală cu integrarea migrației, principiilor drepturilor omului și egalității de gen*. Publicația realizată în cadrul Proiectului MiDL
https://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/library/inclusive_growth/ghid-pentru-planificare-strategica-integrata.html